

Nemeshegyi Péter (Tokió)

A MISSZIÓS MUNKA TEOLÓGIÁJA A ZSINAT UTÁN

Galileában, egy hegy csúcsán, a feltámadott Jézus megjelent tizenegy tanítványának, odalépett hozzájuk, és így szólt: „Én kaptam minden hatalmat égen és földön. Menjetek tehát, tegyétek tanítványommá mind a népeket. Kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevére, és tanítsátok meg őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek. S én veletek vagyok mindennap, a világ végéig” (Mt 28,16-20).

Jézusnak e parancsa épp úgy érvényes ma is, mint ahogy érvényes volt azon az emlékeztető napon, amikor első tanítványait küldötte világgá, hogy tanúi legyenek „egész Judeában, Szamariában, sőt egészen a föld végső határáig” (Csel 1,8). Számptalan ember életútját döntötte el Jézusnak e szava. A feltámadt Jézustól küldetve hagyta el Szent Pál mindazt, amit addig életcéljának tartott, hogy nekivágjon a nagyvilágnak, és fáradhatatlanul gyalogoljon, kocsizzék, hajózzék városból városba, országról országra, szenvedjen börtönt, ostromozást, éhséget, szomjúságot, üldöztetést, hajótörést és végül a hóhér pallosát, csak azért, hogy Krisztus követségében járhasson. Az Atya jobbán trónoló Úr parancsára rajzottak szét az ősegyház apostolai és vándorprófétái a római birodalom minden sarkába és annak határain túl, Örményországba, Perzsiába, Indiába. A megváltó Jézus szeretetétől ösztönözve vágtak neki a kelet-római birodalomból, Olaszországból, Franciaországból, Írországból a vándorapostolok a népvándorlás pogány törzsei által elárasztott Európának, hogy lángra lobbantsák az üdvözítő hit fényességét, és Jézus édes igájába hajtsák a vad pogány tarkókat. Jézus missziós parancsának engedelmességgel jelent meg Szent Adalbert, Szent Gellért és annyian mások a magyarok földjén, hogy életüket, halálukat szenteljék Krisztus keresztségének felragyogtatására. A Jézussal való találkozás mély élményétől hajtva járta be Xavéri Szent Ferenc és annyi társa India, Indonézia, Japán, Kína végtelen térségeit, hirdetni az Isten szeretetének örömhírét, osztani a keresztség szentségét. Jézus hívását hallva szívében hagyja el ma is annyi fiatal férfi és nő „otthonát, testvéreit, nővéreit, apját, anyját, házát, földjét” (Mt 19,29), hogy messzi-messzi idegenben legyen az evangélium fáklyahordozója. Idegenben — és mégsem, mert „az Úr a föld és minden határa”, és mert a keresztény ember a vadidegenben is Krisztus által megváltott testvérek között, a mennyei Atya szeretett fiai között él.

Jézus minden emberért halt meg; minden emberért támadt fel; minden ember számára lett úttá, amely az Atyához vezet, életté, amelyet a halál ki nem

olt, örömmé, amelyet senki el nem ragadhat. Isten akarata, hogy erről minden ember tudjon, hogy ezt valóban megértse, átélje, és egyesítse hangját az Isten kegyelmét dicsérő, jóságát hirdető megváltottak kórusával. Ezért a „missziós munka”, vagyis hogy Krisztus által „küldetve” (a latin „missio” szó „küldetést” jelent) hirdessük a megváltás örömhírét, Krisztus egyházának lényegéhez tartozik. Ha valaki igazán hiszi, hogy Jézus halála és feltámadása az egész világtörténelem középpontja és minden ember örök életének forrása, ha igazán megtapasztalta, milyen jó az Atyaisten bocsánatában részesülni, gyermekének lenni, testvérekkel együtt Krisztus testében és vérében részesülni, ha igazán szeret — úgy, mint az Isten — minden embert, aki e világra született, és igazán javukat kívánja: akkor nem lehet közömbös az iránt, hogy ezek a testvérek osztják-e hitét, részesülnek-e örömeiben, szeretik-e a mi édes Urunkat, Jézus Krisztust és Istenünket, az Irgalom Atyját.

Az ilyen értelemben vett missziós lelkület és missziós munka tehát a kereszténység lényegéhez tartozik, és ezért sohasem hiányzott és nem is hiányozhat az Egyház életéből. De ennek a lelkületnek és munkának megnyilvánulásai a korszükségletek szerint változtak és változnak. Lássuk tehát teológiai szempontból: melyek a zsinati utáni missziós lelkület és munka sajátosságai.

Missziós lelkületű világegyház

Az első és legfontosabb pont az egyház katolikus egyetemességének tudatosítása. A katolikus egyház a világ valamennyi nemzete számára atyai, anyai ház. Nem kiváltságol egy bizonyos nemzetet és érdekeit; nincs kötve egy adott kultúrához, egy meghatározott kor vagy nép szokásaihoz, nyelvéhez, felfogásához. Ami Krisztus egyházával nem fér össze, az csak a tévhit, a hazugság, a bűn. Minden más szíves fogadtatásra talál benne. Az Isten kertjében ezerféle virág nyílik: nem kell mindenkinek rózsának lennie, lehet búzavirág is, nefelejcs is, vagy — ha úgy tetszik neki — akár szamárkóro is. A természetfölötti kegyelem nem nyirbálja meg a természetet. Nem kevésbé magyar a magyar, ha katolikus; nem kevésbé japán a japán, ha keresztény.

A középkortól egészen a 20. század közepéig a keresztény missziós munka egyben a nyugati görög-latin kultúra terjesztését is jelentette, és bizony sokszor nagyon szűk nézetekkel párosult. Ennek a szellemnek legsajnálatosabb megnyilvánulása volt a kínai rítusvitában hozott pápai döntés, amely megtiltotta a kínai keresztényeknek bizonyos hagyományos szokások követését és kifejezések használatát, s ezzel derékba törte az ázsiai missziós munkát. Az európai nyelv (latin) és az európai szokások ráerőltetése a világ keresztényeire nem egyezik Krisztus szellemével. Ahogy Szent Pál nem követelte meg a görög keresztényektől, hogy zsidókká legyenek, úgy nem szabad megkövetelni az afrikaiaktól, ázsiaiaktól, hogy amikor keresztények lesznek, megtagadják azokat a kincseket, amelyek a teremtő Isten gondviselésének jóvoltából halmozódtak fel népeikben. Egy az Isten, egy a Krisztus, egy a keresztység, egy az Úr asztala és egy a világot átfogó testvérek közössége, de sok nyelven dicsér-

jék a világ katolikusai az egy Istent, sokféle szokással vegyék körül a szentségek mélységesen egyszerű lényegét, sokféle gondolkodásmóddal tapogatóznak közelebb az Isten kimondhatatlan misztériumához, sokféle módon szervezzék meg és virágoztassák fel egyházközségi életüket. A II. vatikáni zsinat nagy érdeme, hogy a katolikus missziós munkának ezt az alapvető elvét világosan kihirdette:

A mag, Isten Igéje, kikel a jó és az isteni harmattal megáztatott földből, nedvet szív magába, azt átformálja és átdolgozza, hogy végül is bő termést hozzon. Így van ez a Krisztusba gyökerezett és az apostolokra alapozott fiatal egyházaknál is: a megtestesülés üdvrendjének mintájára csodálatos cserével önmagukba gyűjtik a Krisztusnak örökségül adott nemzetek összes kincseit. Népük szokásaiból és hagyományaiból, bölcsességéből és tudományából, művészetéből és alkotóképességéből felhasználják mindazt, ami képes megdicsőíteni a Teremtőt, szemléltetni az Üdvözítő kegyelmét és kialakítani a keresztény életet. Ennek a célnak eléréséhez szükséges, hogy minden egyes nagyobb kultúrkörben szorgalmazzanak olyan teológiai elemzést, amely külön vizsgálatnak veti alá — az egyetemes egyház hagyományainak fényénél — a kinyilatkoztatást, a szentírásban feljegyzett isteni szavakat és tetteket, ahogyan őket az egyházatyák és a tanítóhivatal magyarázzák. Így világosabbá lesz, hogy a hit, a népek bölcsességét és bölcseletét felhasználva, milyen utakon keresheti a megértést, és hogy miképpen lehet összeegyeztetni a szokásokat, az életfelfogást és a társadalmi rendszert az isteni kinyilatkoztatásban feltárt erkölcsi követelményekkel. Ez a vizsgálódás fogja megnyitni az utakat minden keresztény életmegnyilvánulásnak mélyebb alkalmazkodása felé. Így el lehet kerülni mindenféle szinkretizmust és hamis partikularizmust, a keresztény élet pedig jól hozzá fog szimulni minden kultúrának sajátos szelleméhez; a helyi teológiai hagyományok pedig a különféle népcsaládoknak az evangélium fényével megvilágított sajátos kincseivel együtt beépülnek a katolikus egységbe (AG 22).

Ez a zsinati határozat, amelynek szelleme már évtizedekkel a zsinat előtt érlelődött, nem maradt holt betű. Napjainkban először lett a katolikus egyház igazán világegyházzá, amelyben a világ minden nemzete, kultúrája egyenrangú félként foglal helyet. Ez a tény a missziós munka számára óriási jelentőségű, és fontosságát bizonyítja az ún. „harmadik világ” katolikus egyházainak hirtelen felvirágzása. E század elején a világ katolikusainak majdnem 20 %-a Európában és Észak-Amerikában élt, a többi világrész katolikusai szinte csupán az európai katolicizmus függvényeit alkották. Afrikában, Ázsiában bennszülött püspök nem volt egy sem. Ma a világ 700 millió katolikusának több mint a fele Dél-Amerika, Afrika, Ázsia, Óceánia lakosa, és ha a haladás a mostani ütemben megy tovább, huszonöt év múlva ezek a „fiatal egyházak” a világ katolikusainak 70 %-át fogják kitenni. 1950-ben két afrikai és 31 ázsiai püspök volt; ma ázsiai bennszülött püspök van 144, afrikai néger püspök pedig 170. És ezek a fiatal egyházak friss szemmel szemlélik Jézust, fiatalos erővel élnek és hirdetik az evangéliumot, gyermekes vidámsággal űlik meg a szentmisét és teszik felejthetetlen élménnyé az egyház nagy ünnepeit.

Az európai hithirdetés többszáz éves áldozatos munkájával elvetett mag szökött hirtelen szárbá és hozott termést. Ennek az új helyzetnek a következté-

ben ma az Európából, Amerikából jövő misszionárius már nem a magányos úttörő, aki teljhatalmú nagykövetként építi ki az egyházat és terjeszti a kultúra vívmányait, hanem szívesen fogadott munkatárs, aki a bennszülött keresztényekkel, papokkal, püspökökkel karöltve teljesíti a mindenkinek szóló jézusi missziós parancsot. Mert bármennyire fellendültek is a fiatal egyházak, távol vagyunk még attól, hogy Jézus missziós parancsát végrehajtottuk volna. Ma az emberiségnek kb. 18,2 %-a katolikus. Hozzávéve a nem katolikus keresztényeket, az emberiségnek kb. 30 %-a keresztény. Tehát 70 %-a még nem az. Most is „nagy az aratás és kevés a munkás”. Pedig mennyien várnak világszerte arra, hogy részesüljenek Jézus békéjében és örömeiben! Annak az etiópiai udvari tisztnek élménye, aki felvéve Fülöptől a keresztiséget, „boldog a n folytatta útját” hazájába (Csel 8,39), ma is ismétlődik szerte a világon. Itt Japánban, ahol e sorokat írom, nincs ugyan még annyi felnőttkeresztység, mint Afrikában, Indonéziában, Koreában, de nem kevésbé nagy az öröme azoknak, akik Krisztusra találtnak. Soha sem fogom elfelejteni annak a lánynak átszellemült arcát, akit tavaly ősszel keresztelt meg egy fiatal japán ferences, és azt az ujjongó felkiáltást, ami kifutott a száján, mikor a keresztiség után összeölelkezett a kápolnában keresztény barátnőivel. Igen, ma is az Isten öröme az erősségünk (Neh 8,10).

Nemcsak Krisztusról beszélni: krisztusnak lenni

Egy második fontos pont, amelyet a zsinat és az 1974-ben tartott püspöki szinódus hangoztatott, a következő: Az „evangelizálás” nem korlátozódik a szóban és írásban történő hithirdetésre; a keresztény nép egész léte, egész élete válik evangelizálássá a n n y i b a n , a m e n n y i b e n J é z u s p é l j á t é s a S z e n t l é l e k ö s z t ö n z é s é t k ö v e t i .

A mai ember nem bízik a szóban, de megragadja a példa; nem hisz az ígéreteknek, de meghódítja a szeretet. Ha a keresztények igazán krisztusiak, akkor sok beszéd és handabanda nélkül is Krisztushoz vonzzák az embereket. Izes gyümölcsöt termő fára nem kell cégért akasztani; magától terjed híre, maguktól gyűlnek köréje az emberek, hogy gyümölcséből szakítsanak. Ott suttog a Szentlélek minden ember szívében, és Jézus Krisztushoz vonzza őket. Ha Jézus tanítványaiban meglátják, megérik Jézust, előbb-utóbb hozzájuk állnak.

A hithirdető legnagyobb bánata, amikor tapasztalja, hogy az úgynevezett keresztény országokból érkező botrányos hírek elidegenítik az embereket a kereszténységtől. Háborúk, erkölcstelenség, élvezet- és haszonhajhászás, önzés, — amikor a keresztény nevet viselő ember ilyesmibe öli energiáját, nemcsak sajátmagát dönti romlásba, hanem mások előtt is eltorlaszolja a Krisztushoz vezető utat. Másrészt ha valaki igazán krisztusian keresztény, már ezzel a ténnyel hozzájárul az evangélium terjesztéséhez. Manapság mindennek híre terjed a világon. És a jó példa olyan, mint a mágnes. Hogy csak egy-két esetet említsek: egy rendkívül értelmes japán gimnazista, aki hozzám jár keresztény-

séget tanulni, akkor kapta meg a végső lökést, hogy elszánja magát a keresztségre, amikor elolvasta a kalkuttai Teréz anya rövid életrajzát. Az abban tükröződő krisztusi szeretet volt az a fény, amely föllismertette vele Krisztus igaz egyházát. Egy másik fiatal japán egyetemista számára két éves amerikai tartózkodása volt a kegyelmi élmény: az ottani katolikus iskola növendékeinek barátságos szeretete, vidámsága, testvériessége értette meg vele, hogy ki az Isten.

Életünk, ha krisztusi, evangelizálás. De ebből persze nem következik, hogy szóban és írásban nem kellene Krisztust hirdetnünk. Nagyon is kell. Ugyanis bármennyire igyekszünk is krisztusian élni, soha el nem érünk odáig, hogy azt mondhatnánk: „Ha tudni akarjátok, hogy ki az igazi keresztény, csak engem nézzetek!” Gyenge, tökéletlen bűnösök vagyunk mindnyájan. De mestereinkre, Krisztusra szegezzük szemünket, és az ő nyomában akarunk járni, ha botladozva is. Hithirdetésünk olyan, mint egy mutatóujj: „Erre vezet az élet útja! Én is arrafelé igyekszem.” De igyekezni kell! Csak akkor lesz hitele szavunknak, ha Jézus felé igyekvő életünk lesz rá a fedezet.

Ha ezeket meggondoljuk, világos, hogy minden egyes keresztény missziós munkára hivatott. Amikor életünk hozzájárul ahhoz, hogy az Egyházban felragyogjon Krisztus arca, a szelíd, alázatos szívű, imádságos, egészen az Isten országát kereső, az igazságért életét áldozó Krisztusé, akkor mindnyájan misszionáriusok vagyunk, vagyis teljesítjük azt, amire Krisztus „küldött”. De hogy igazán krisztusi legyen az életünk, ahhoz az is kell, hogy — Jézus szíveként — a mi szívünk is olyan nagy legyen, hogy beleférjen az egész világ. Ne csak a saját kis ügyeivel törődjék ez a szív, hanem az őt világrészen élő minden ember ügyével. A „Talán őrzője vagyok testvéremnek?” szó Kain szava (Ter 4,9). Minket igenis egymás őrzőinek szánt az Isten jósága. „Terjeszd ki szeretetedet a föld határáig, ha szeretni akarod Krisztust. Mert ott találd mindenütt Krisztus testének tagjait” — mondja Szent Ágoston. Az ilyen szeretetből önként fakad a missziós lelkiület és a világegyház munkájának támogatása.

A Szentlélek munkatársai

Még egy harmadik fontos pontra kell rámutatnunk; a nemkeresztények üdvözülésének kérdésére. E kérdésben régtől fogva különböző álláspontoknak voltak szószólói az Egyházban. Egyesek úgy vélekedtek, hogy mindenki, aki nem keresztelkedik meg és nem él haláláig az egyház hú fiaként, elkárhozik. Mások úgy gondolták, hogy az Isten valamilyen mennyországon kívüli örök „természetes boldogságot” ad a jóhiszemű nemkeresztényeknek. Voltak olyanok is, akik úgy vélekedtek, hogy az embert Isten-fiúságra emelő Szentlélek kegyelme Jézus halálának és feltámadásának jóvoltából az egyház látható keretein kívül élő emberekhez is eljut, és lehetővé teszi, hogy higgyenek, szeressenek és így a mennyországba jussanak. Ismét mások úgy gondolkodtak,

hogy a Szentléleknek ez a működése minden ember életének minden pillanatát átfogja, és ezért — ha megnyitják szívüket a bízó szeretetnek — minden perc az üdvösséghez vezető pillanattá válhatik számukra.

A katolikus egyházban már több évszázad óta az a felfogás vált uralkodóvá, hogy a jóhiszemű nemkeresztények Krisztus kegyelme által üdvösségre juthatnak. A II. vatikáni zsinat magáévá tette ezt a felfogást (LG 16). Minthogy Isten minden ember üdvösségét kívánja — mondja a zsinat —, a Szentlélek lehetőséget ad minden embernek, hogy egyesüljön Krisztus halálának és feltámadásának misztériumával (GS 22).

Teliesen félreértene ezt a zsinati tanítást, aki úgy értelmezné, hogy máris mindenki befogadta az Isten kegyelmét és hitből, szeretetből él. Elég egy pillantást vetni a világra ahhoz, hogy meggyőződjünk: nincs így. Másképp festene a föld, ha már mindenki befogadta volna Jézus szívének szeretetét! Még a keresztények közül is jaj de sokan állnak távol ettől! És azok, akiknek Krisztus példája nem ragyog, akiknek útját nem irányítja a Szentírás, akiket nem segít a Krisztust követő testvérek közössége, akiket nem támogatnak a szentségek, akiket húz lefelé a társadalom érdekhajhászása, mocska, jaj de nehezen hallják meg a Szentlélek halk tilinkóját, amely ott muzsikál csendesen szívük rejtekében! Vagy ha meg is hallják, milyen nehéz eldobni világi okos-ságot, szégyenkezést, restséget, és táncra perdülni a tilinkó zenéjére!

Maga az Isten rendelte úgy, hogy azt, amit a Szentlélek csendesen sugall minden ember szívének, világosan szemünk elé állítsa szent Fiának, Jézusnak élete, halála, feltámadása, és megtapasztaltassák velünk a Jézus létébe belevonó szentségek. Az evangéliummal és a szentségekkel való találkozás: Isten szava mihozzánk. Ő békít ki bennünket magával és magunkkal, hiszen ő a Béke (Ady). És ha valaki már az evangéliummal való személyes, tudatos találkozás előtt, Krisztus halála és feltámadása jóvoltából, a Szentlélek által részeseült is volna a krisztusi Isten-fiuúság kegyelmében, mi sem természetesebb annál, mint hogy tudassuk vele: ki az, aki érte is meghalt és feltámadt, ki az, akinek hálát adhat azért, hogy van, hogy él és hogy örökké élni fog.

Ha így fogjuk fel a zsinat tanítását — és csak ez a felfogás felel meg a zsinat szándékának —, ez a tanítás nem fogja gyengíteni az Egyház missziós lendületét. Ellenkezőleg: nagyobb önbizalommal szólhatok Krisztusról nem keresztény testvéremnek, ha tudom, hogy nem valami ismeretlen, egzotikus dologról beszélek neki, hanem olyasvalamiről, amit már régóta sűg szívébe a Szentlélek. A megtérés: felismerés; végre megismerem és befogadom annak a Valakinek nevét, aki szeretetével már mindig bearanyozta léteimet.

A zsinat szellemében folytatott hithirdetés természetesen mindig tiszteletben fogja tartani a vallásszabadság elvét, vagyis sosem fogja gazdasági, társadalmi, politikai vagy fegyveres nyomás alkalmazásával kényszeríteni az embereket a kereszténység elfogadására. A múltban ez sajnos néha megtörtént, de a jelenben az Egyháznak erre módja nincs; sőt még ha módja volna is,

Krisztus lelkületének helyesebb megismerése következtében a leghatározottabban elutasítja az ilyen eszközöket. A keresztény hitet terjesztő erő csakis az igazság és a szeretet ereje. Ez az erő gyöngének tűnik egy erőszakos világban, de a valóságban minden erőszaknál erősebb. Mert „Istennek a ‚gyöngesége‘ erősebb az embereknél” (1Kor 1,26).

Hozzá kell még tennünk, hogy az Isten határtalan szeretetében bízó hit-hirdető nem fog a nemkeresztény vallásokban csupán ördögi tákolmányokat látni. Ha vannak is fogyatékoságaik, a Szentlélektől érintett számtalan ember Isten-élményének nyoma is világosan észlelhető bennük. Épp a napokban tartottam egy közös előadást egy neves japán buddhista tudóssal, és újra megkapott az a tény, hogy a buddhizmus erkölcsi tanítása (a nyolc helyes út, a tíz törvény stb.) szinte teljesen megegyezik a kereszténységével. Sok-sok ember lelkiéletét vezették a jó irányba ezek a vallások. De amint Pál tanítása szerint „a törvény (vagyis a zsidó vallás) végső célja Krisztus” (Róm 10,4), úgy az emberiségben megjelent minden igazi vallási érték végső célja a megtestesült Isten Fia és a vele való találkozás. Ő a forrás, aki által minden lett; Ő a végpont, akiben minden egygyé lesz. Minden út hozzá vezet, mert Ő az Út az Atyához.

* * *

Foglaljuk össze a mondottakat:

1) A missziós munka Krisztus egyházának lényegéhez tartozik, és ezért soha meg nem szűnhet, a világ végéig.

2) A mai Egyház — az ősegyház példájára — a teremtett világ, az emberi nem végtelen sokrétűségéhez alkalmazkodva mint világegyház éli és terjeszti hitét. Így a missziós munka már nem egyoldalú segélynyújtás vagy gyámkodás, hanem kölcsönös szolidaritás és szolgálát formáját ölti.

3) Az Egyház nemcsak szóval, hanem egész létével járul hozzá ehhez a munkához. De élete csak akkor lesz igazán krisztusi, ha szeretete átfogja az egész világot, és felelősséget érez minden ember üdvösségéért.

4) A Szentlélek csendes munkálkodása az emberek lelkében mindenkire kiterjed. De Isten akarata szerint a Szentlélek vonzásának felismerésére és követésére a legnagyobb segítség az evangéliumi Jézussal és szentségeivel való találkozás. A Szentléleknek ez az egyetemes munkája bátorít bennünket arra, hogy „ne szégyelljük az evangéliumot, hiszen Isten üdvösséget hoz ereje minden hívőnek” (Róm 1,19).

A missziós munka teológiájának gyökerét és az abból fakadó lelkületet fejezi ki Pál, amikor így szól: „Kevésbe veszem életemet, csakhogy végigfussam pályámat, és teljesítsem a feladatot, amelyet Urunk Jézus bízott rám, vagyis hogy tanúságot tegyek az Isten kegyelmét hirdető evangéliumról” (Csel 20,25). Boldog az az ember, akinek életében ez a tanúság a legfontosabb.